

ושוב בשאלת המח"ש בחלב

מקור — המערכת) מסתבר שכ-20% מתוך 291 הפרות שהניבו חלב עם 8.6% מח"ש, אחוז השומן בחלב שלהן נע בין 3.0 ל-3.4. די בכך כדי לנפץ את ההנחה המוטעית של קשר, כביכול, בין חלבון לשומן.

על כן עלינו לומר בפה מלא: די בכתיבת מאמרים, הערכות, השערות או הנחות. הגיעה העת למחקר עצמי-מקוריישראלי, המבוסס על המציאות הגאנאטית של העדר הישראלי, על תנאי האקלים של הארץ, על תרגילי הזנה של בוקרינו ועל רמת התנובה הגבוהה המקובלת אצלנו.

ברור לי שהתאחדות מגדלי בקר בישראל היא המוסד שמתפקידו ומחובתו ליוזם מחקר זה.

אין אני מציע, בשלב זה, כל הצעות מעשיות לגבי התכלית של מחקר זה, או הכוונת הטיפוח בעתיד. בפנינו לעת עתה רק מטרה אחת: לצבור ידיעות ולהכיר את פרותינו מבחינת הרכב החלב שלהן. עלינו להיות מוכנים לדרישה (ואיש איננו יכול להגיד, אם תבוא ומתי) לשנות את מטרות הטיפוח, כי היסוד לכל עבודה בשטח זה יהיו הידיעות על המצב הקיים. אסור לנו להחמיץ כל הזדמנות לאיסוף הידיעות, ללמוד אותן ולמיינן כדי להיות מוכנים בעת הצורך.

יוחנן הנדל

יפה עשתה מערכת בטאונו בתרגמה את מאמרו של ד"ר ה. וו. תלה, מחקרים חדישים בשאלת המוצקים הבלתי שומניים בחלב" (חור ברת 48). ביהוד שמח אני שמצאתי בו אישור להנחותי, כפי שהבעתי אותן ברשימתי ב"השדה" (החלבון שבחלב, חוברת ב', כרך מ"ב, דף 161). צדק גם המביא לבית הדפוס בהערותו כי אכן, מסתבר שאין הבעיה פשוטה כל עיקר ואינה קלה לפתרון. אבל גם מאמר זה איננו כליל השלימות. הפגם העיקרי בו הוא — הכללת הלאקטוז במח"ש במקום ייחוד המחקר על תכולת החלבון בחלב. אפילו נניח שאחוז הלאקטוז הוא קבוע פחות או יותר בכל התנאים. הואיל ורק החלבון מעניין אותנו, רצוי לערוך את ההיסטוגרמות (המראות את הפיזור הסטטיסטי של פרות בעלות אחוז קבוע של מח"ש בחלבון לפי אחוזי השומן שבו ולהיפך) רק לגבי היחס בין חלבון לשומן. זאת היא השגה אחת. השגה אחרת היא בקשר עם מסקנות שאנו עשויים להסיק מההיסטוגרמה בציר 2 על הפרות שלנו. הרמה של 3.7% שומן איננה עוד מציאר תית אצלנו. הממוצע בספר העדר הארצי ירד כבר עד ל-3.4% ובעדרי המשק הקיבוצי בעל תנובות גבוהות, עוד לפחות מזה. המאמר איננו מביא כל רמז שהוא על רמת התנובה של הפרות, שחלבן שימש בסיס למחקר.

אם הציורים הועתקו בדיוק (הם צולמו מה-

שאלות והערות אחרות ליוחנן

1. האמנם אין עוד כל חשיבות ללאקטוז, למינרלים ולשומן?
2. האמנם די ב-20% של פרות לעומת 80% כדי "לנפץ" תיאוריה מוטעית, כביכול? ומה בדבר הפסוק "אחרי רבים להטות"?
3. והנה נתונים נוספים לידיעתו של יוחנן:
 - א. מספרו של מאינדד'לוסלי למדנו שחלב בן 3% מכיל בממוצע 2.7% חלבון ולעומתו חלב בן 5% מכיל 3.5% חלבון. טבלה מפורטת זו פורסמה ב"משק הבקר והחלב" חוברת 42, עמוד 19. האמנם כה בלתי אחראיים הם חוקרים אלה בציון עובדות?
 - ב. ב"פארמארס דייג'סט" מחדש יוני-יולי 1961 הננו מוצאים טבלה דלהלן:

חלב פרות ג'רסי	— מכיל: 5.51% שומן — 9.49% מח"ש
חלב פרות גרנסי	— מכיל: 4.99% שומן — 9.32% מח"ש
חלב פרות הולשטיין	— מכיל: 3.49% שומן — 8.61% מח"ש

 נתינים דומים מוצאים לעת'ענתה בכל הפרסומים על הרכב החלב, ובהתאם לכך מסיקים החוקרים

- שאכן לעתידה קיים מתאם (קורלציה) חיובי בין השומן והמח"ש שבחלב, למה איפוא לסתור במחירי דברי חכמים אלה?
4. ואשר לביטול חשיבותם של הלאקטוז והשומן וההערצה המופרזת של חלבון: המתאר לעצמו יוחנן שבעתיד נאכל לבן, יוגהורט, אש"ל וגבינות שיכילו חלבון בלבד?
5. נכון שיש להתעניין בהעלאת תכולת החלבון בחלב או המח"ש, אבל לראות רק בכך את ה"הצלחה" למשק החלב?
- י. ע.

תערובת מלח-אורומיציין מצמצמת נזקים בעדר הצאן

מדו"חים המתקבלים לאחרונה מנוקדים מתקבל הרושם שתערובת מלח-אורומיציין, המוגשת לכבשים בשיעור של 20 מ"ג אורומיציין ליום הינה בעלת השפעה נפלאה לצימצום האבידות בעדר. משך תקופת ההגשה של תערובת זו לעדר נמצא כי שיעור ההפלות פחת לכדי 50 אחוז, מספר האבידות בעקב שילשולים פחת ב-75 אחוזים, כן פחתו מקרי המאסטיטיס, הרעלות הדם ברחם והפרעות בכלי הנשימה. גם תנובת החלב של הכבשים עלתה, כנראה הודות לבריאות כללית משופרת. פטם-טלאים אחד, אשר היה רגיל ל-3 אחוז אבידות במשלוח הטלאים לשוק, נוכח בירידה עד כדי רבע האחוז בס"ה כאשר הגיש לטלאים במשלוח (2,000 במספר) תערובת מלח-אורומיציין. מבחני יציבות העלו כי התערובת מקיימת את פעילותה משך 30 יום לכל הפחות, אולם בדרך כלל מכינים תערובת טרייה מדי 2-3 ימים, ומעדיפים להכינה טרייה מדי יום ביומו. כבכל המקרים האחרים של הגשת תערובת מלח-תרופה, יש לוודא בבירור שהבהמות אינן מקבלות מלח ממקורות אחרים. על ידי כך מעודדים אכילת התערובת של מלח עם תרופה.

ובכן, מהו הגיל המתאים ביותר להמלטה הראשונה?

עגלות תאומות מונוזיגוטיות שימשו במשך שש השנים האחרונות לצרכי ניסוי מעניין שנערך בצרפת, לשם בירור השפעותיו של הגיל בהמלטה הראשונה על תנובתן של פרות חלב. ההפרש בגיל בעת ההמלטה בין התאומות נקבע לשנה אחת. מבכירה אחת, איפוא, מכל זוג תאומות המליטה במועד מוקדם, בעוד שאחותה התאומה המליטה שנה לאחר מכן: ההמלטות כוונו לאותה עונת שנה, כך שהשפעות העונה סולקו. התוצאות שנאספו מחמישה עשר זוגות כאלה אשר המליטו בגילים של 27 ו-39 חודש מראים כי תנובת התקופה הראשונה נפלה אצל המקדימות ב-25 אחוז מזו של המאחרות, אולם כלל התנובה בגיל מסויים של הפרות, עד לתום תקופת החליבה השלישית, היה לטובת המקדימות. בגיל של חמש שנים עלתה התנובה הכוללת של המקדימות ב-30 אחוז על זו של המאחרות. הניסוי נמשך עדיין ובסופו של דבר תושווינה תנובות החיים של שתי הקבוצות. לעת עתה נראה כי אין ספק שהמלטה מוקדמת הינה כראית יותר. מנקודת ראות זו כדאי לך לשקול עתה את מועדי ההרבעות של מבכירותיך.

בתיקול ממרחקים

הפעם לא מארצות-הברית. ב"הוארד"ס דיירימן" מ-25 בספטמבר 1961 אנו קוראים שבעתוני אוסטרליה נאסרה כל פירסומת על דברי מאכל שכאילו משפיעים לטובה או לרעה על מחלות-לב, וזה — כתוצאה מתלונת מועצת הייצור האוסטרלית נגד יצרני המארגארינה. הרשימה הנ"ל מסתיימת במלים אלו: "...בהתחשב ב"עם-הארצות", השוררת בארה"ב בענייני תפריט המזונות והשפעתו על מחלות-לב, הרי יש לקדם בברכה את התקדים שנקבע ע"י האוסטרלים".

ובארצנו מה המצב? הגנו עדים לכך שבתי החרושת הישראליים לשמנים וכדומה מפטמים באין מפריע את ציבור הקוראים בכל מיני "אמיתות מדעיות" שביסוסן הוא עדיין מפוקפק ביותר. כל בור מפתח כאן "תורות" על נזקן או תועלתן של "חומצות שומניות רוויות ובלתי-רוויות", מן החי או מן הצומח, מבלי להבין דבר בכל אלה. אכן — חצי השכלה גרועה מחוסר השכלה! אל נחפלא איפוא אם בקרוב ישאל הסועד במסעדה: מהו "המספר היווני" של השומן, בו סוגנה הקציצה?

הגיע הזמן שגם אנחנו נלך בעקבות האוסטרלים.

יוחנן הנדל

חולדה, כסלו תשכ"ב